

ELEKTRONİK TİCARETTE VERGİLENDİRME

Av.Dr.Mustafa TOPALOĞLU

ELEKTRONİK TİCARETTİN VERGİLENDİRİLMESİNDEKİ TEMEL SORUNLAR

Elektronik ticaret yoluyla gerçekleştirilen ticari ve mesleki faaliyetler, vergi hukukunu değişik açılardan ilgilendirmektedir. Daha önceki pazarlama tekniklerinin aksine elektronik ticaret, global ve sanal doğası gereği vergi idarelerinin vergi toplayabilme kapasitelerine doğrudan etkide bulunabilecektir.

Devlet, potansiyel gelir kayıpları konusunda endişelenirken, ticari firmalar da vergi düzenlemelerinin ticaret üzerindeki muhtemel etkileri konusunda endişe duymaktadır.

Sanal ortamda ortaya çıkabilecek vergi problemleri “herkes vergilendirildi mi?”, “vergilendiyse nerede vergilendirildi” diye özetlenebilir.

Dünya ekonomileri daha çok entegre oldukça, ticaret vergi oranı düşük ülkelere kayacağından ülkelerin daha yüksek oranda vergilendirmeye gitme olanakları kısıtlanmaktadır. İnternet üzerinden yapılan ticaret hacminin genişlemesinin bu işlemlerin takibini ve vergilendirilmesini giderek güçleştireceği ortadadır.

ELEKTRONİK TİCARETTE VERGİLENDİRME ELEKTRONİK TİCARET VE GELİR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLER

İnternet ortamında gerçekleştirilen faaliyetler sonucunda gelir elde edilmişse, gelir elde edenin kimliğine göre gelir ya da kurumlar vergisi söz konusu olabilir. Türk vergi sisteminde, belirleyici ölçüt olarak yerleşme-mukimlik-esası kullanılmaktadır. Elektronik ortamda ticaret yapan taraflar Türkiye’de yerleşmiş olmaları halinde, klasik usullerle yapılan ticaret gibi vergilendirilirler. Bilindiği gibi, bilişim teknolojisindeki gelişmeler, gelir elde eden kişilerin yerleşik buldukları yerin belirlenmesini güçleştirmektedir. Özellikle uluslararası şirketler bakımından durum daha da karışıktır. Örneğin, ortakları ve yöneticileri (A) ülkesinde ikamet eden, ancak (B) ülkesinde faaliyette bulunan (X) şirketinin (C) ülkesinde kurulup tüzel kişilik kazanması, yönetim kurulu toplantılarının (D) ülkesinde gerçekleştirilmesi mümkündür. Bu örneğe bir de iletişim teknolojisindeki gelişmeler karşısında, şirket toplantılarının video konferans sistemiyle ya da benzer tekniklerle yapıldığı eklenirse sorun vergi hukuku açısından çözümü imkansız hale gelecektir.

İnternet ortamında sınır ötesi ticaret yapan kişiler bakımından ikili bir ayırım yapmak gerekir. Türkiye’de yerleşik bir yabancı ülkedeki bir müşteriye mal satarsa tam yükümlü olarak vergilendirilir. Başka deyişle yurt dışında elde ettiği kazanç nedeniyle de vergi ödeyecektir. Diğer taraftan, satıcının yabancı ülkede, alıcının da Türkiye’de yerleşik olması halinde, satıcı sadece Türkiye’de elde ettiği kazançlar nedeniyle vergilenecektir.

Gelirin elde edildiği yerin saptanması bakımından, elektronik ticaretin gerçekleştirildiği “server” üzerindeki “web sayfalarının” işyeri sayılıp sayılmayacağı hususu üzerinde durmak gerekir. Mevcut hukuki düzenlemelere bakıldığında, web sayfalarını fiziki ve coğrafi anlamda bir işyeri saymak mümkün değildir.

Şöyle ki, server istenilen ülkeye konulabilir veya taşınabilir bilgisayarlara yerleştirilerek belirli aralıklarla yeri değiştirilebilir. Yine, çeşitli ülkelerde bulunan serverler mirror web sitelere yerleştirilmek suretiyle yapılan işlemin istenen adrese (siteye) yönlendirilmesi ihtimali her zaman vardır. Bu noktada başka bir teknik olanak da web sayfalarının belirli aralıklarla ve otomatik olarak başka ülkelerdeki web sayfalarına transfer olacak şekilde düzenlenebilmesidir. Sayılan bu teknik varyasyonlar web sayfalarını vergi hukuku anlamında işyeri olarak kabulüne engel olmaktadır. Öte yandan sanal ortamın sabit olmaması web sayfalarını işyeri sayılmasına diğer bir engeldir.

Gelir vergisinde verginin matrahı safi kazançtır. Bu çerçevede vergilenecek miktar belirlenirken hasılatın, bu hasılatın elde edilmesi için yapılan işlemlerle indirilir. Elektronik ticaretin yukarıda değinildiği gibi farklı yerlerde gerçekleştiriliyor olması, kazancın elde edilmesi için yapılan harcamaların ne kadarının hangi yere ait olduğunun tespitini gerektirmektedir. Bu noktada sadece hukuki değil teknik problemlerle karşılaşacağı belirtilmelidir.

ELEKTRONİK TİCARETTE DOLAYLI VERGİLER-KDV VE TÜKETİM VERGİLERİ

Genel olarak katma değer vergisine ilişkin düzenlemeler, mal teslimi ve hizmet ifalarının ülke sınırları içerisinde gerçekleştiği dönemlerden kalmıştır. Tarihi süreç içerisinde ülkeler arası vergilendirme yetkisi çatışmaları “varış ülkesinde vergilendirme” ilkesi uygulanarak çözümlenmeye çalışılmıştır.

Elektronik ticarete KDV bakımından karşılaşılabilecek sorunlar daha çok sınır ötesi faaliyetler bakımından olacaktır. Burada hemen belirtmek gerekir ki, elektronik ortamda sipariş edilip geleneksel yöntemlerle teslim edilen mallar veya ifa edilen hizmetler için bir sorun yoktur. Sorun dijital ürünlerin Katma Değer Vergisi Kanunu anlamında mal yada hizmet sayılıp sayılmayacağı noktasında toplanmaktadır. Bir sinema filmi VCD ‘ye kaydedilmiş şekilde alındığında, diskin teslimi sırasında KDV ödeneceği açıktır. Ancak aynı filmin bir bedel karşılığında kişisel bilgisayara indirilmesi (download edilmesi) durumunda KDV bakımından sorunlar yaşanacaktır. Sanal ortamda sunulan dijital ürünlerin vergileme rejimi açısından hizmetler gibi değerlendirilmesi yönündeki eğilimler ağır basmaktadır.

Bazı mükellefler vergiden kaçınmak için, arbitraj yaparak, operasyonlarını sınır ötesine taşıyabilirler. Bunu önlemek için ise mal ve hizmetin vergilendirilmesinden ziyade, satış sırasında kullanılan bilgilerin vergilendirilebileceği düşünülmüştür. Teoride “**bit vergisi**” olarak geçen bu vergi, sınır ötesi bazı arbitraj operasyonlarını önleyebilir. Bit vergisine matrah olacak data trafiğini doğru olarak ölçebilecek bilgisayar programları geliştirilmektedir. Bu konu, Avrupa Birliğinin dikkatini önemli ölçüde çekerken, ileri sürülen bazı çekinceler de geçerliliğini sürdürmektedir.

Örneğin, bit vergisi, internet yolu ile yapılan satışlar aleyhine haksız rekabet yaratacak ve firmaların sadece haberleşme amaçlı işlemlerinin vergilenmesine neden olabilecektir.

GÜMRÜK VERGİLERİ

Gümrük vergisinin konusunu “eşya” oluşturmaktadır. Elektronik ticarete konu olan dijital ürünlerin eşya sayılıp sayılmayacağı tartışmaya açıktır. Ancak bir çok dijital ürünün aynı zamanda fiziki mal şeklinde ticarete konu olduğunda, problemin önemi açıkça ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki, bir bilgisayar programının dış piyasadan disketlere kopyalanmış bir şekilde satın alınması mümkün olduğu gibi, üretici firmanın web sitesinden yine ücret mukabili sanal ortamda indirilerek elde edilmesi de mümkündür. İnternette yapılan kitap satışlarında kitabın kağıda basılmış haliyle internette ağ sisteminden indirilecek hali için ayrı ayrı seçeneklerin sunulduğunu görüyoruz. Disketin veya kitabın posta yoluyla fiziki olarak elde edilmesi halinde gümrük vergisinin ödenmesi, sanal ortamda elde edildiğinde ise gümrük vergisinin ödenmemesi haksız rekabete yol açacaktır.

Ürünün fiziksel varlığının olmadığı ve ağ üzerinden doğrudan kullanıcıya ulaştığı durumlarda, ürünün gümrük kontrolünden geçmemesi nedeniyle vergileme bakımından fiili imkansızlık söz konusudur. Burada, sorumluluk verilebilecek bir taşıyıcının bulunmaması gerçeği karşısında; biri bu ürünlerde gümrük vergisinin kaldırılması diğeri ise sorumluluk verilecek kuruluşlar (ödeme kuruluşları, sertifikasyon otoriteleri) belirleyerek gümrük vergisinden bunları sorumlu tutmak şeklinde iki görüş ortaya atılmıştır.